

taire bondgenootschappen die tussen zijn handelspartners gesloten werden. Het was neutraal. Die neutraliteit werd in de Eerste Wereldoorlog ontzien – was dat niet het geval geweest, dan zou al in '14-'18 zijn aangetoond hoe zwak Nederland was.

Dat laatste bleek in mei '40: na vijf dagen strijd moest het capituleren.

Na de bevrijding van het gehele land was de eerste impuls het zelfstandigheidsbeleid te hervatten. In de jaren '20 en het begin van de jaren '30 was vertrouwd dat de Volkenbond grote conflicten zou kunnen bezweren – dat vertrouwen, hoezeer ook beschaamd, herrees als vertrouwen in de prille Organisatie der Verenigde Naties: nauwere samenwerking in Europa en *a fortiori* Europees federalisme werden afgewezen. Spoedig bleek dat dit beleid gebaseerd was op illusies. Nederland was niet in staat zijn gezag in Nederlands-Indië te herstellen en werd dus op Europa teruggeworpen. De eerste twee naoorlogse kabinetten: het kabinet-Schermerhorn ('45-'46) en het kabinet-Beel ('46-'48) hadden gehoopt dat het in dat Europa zou komen tot blijvende samenwerking tussen West en Oost, in welk kader de economische eenheid van Duitsland, Nederlands belangrijkste vooroorlogse handelspartner, zou worden gehandhaafd en Nederland toegang zou krijgen tot de Oosteuropese markt. Niets daarvan: Duitsland werd in tweeën gesplitst en Oost-Europa werd onbereikbaar. In '47 werd Nederland door het deviezentekort genoopt zich aan de Marshall-hulp als aan een reddingsboei vast te klampen – die hulp, ook aan Polen en Tsjechoslowakije aangeboden maar door de regeringen van beide landen onder Russische druk afgewezen, maakte West-Europa, waar ter verdeling van de hulp de Organisatie voor Europese Economische Samenwerking werd opgericht, op economisch gebied duidelijk afhankelijk van de Verenigde Staten. Die lijn werd doorgetrokken en daarbij speelde het beleid van de Sowjet-Unie een belangrijke rol: de communistische staatsgreep in Praag, februari '48, versterkte de angst voor verdere Russische expansie in hoge mate en wekte grote animositeit tegen de Communistische Partij Nederland; in Amsterdam, waar de CPN de sterkste partij was geworden, werden de twee communistische wethouders genoopt hun functie neer te leggen, in Rotterdam trad de communistische wethouder eigener beweging af.

Enkele weken na de gelijkschakeling van Tsjechoslowakije sloot Nederland zich bij de Westeuropese Unie aan en ruim een jaar later, in april '49, zette mr. D. U. Stikker, minister van buitenlandse zaken in het in '48 gevormde kabinet-Drees/van Schaik, zijn handtekening onder het verdrag waarmee de Navo werd opgericht. Deze ontwikkeling dreef de CPN in een pijnlijk isolement waarbij zij door velen gezien werd als een